ХУДОЖНИЦИ НОМАДИ – ПО СВЕТА И У НАС

Ния Табакова, Мила Старейшинска-Ангелова
Куратори на националната изложба
„Толкова близо, толкова далече“
Членове на УС на Сдружение „Толкова близо, толкова далече“
www.soclosesofar.net

Статията има за цел да представи артисти, чието творчество се свързва с понятието *глобални номади*, в контекста на едноименната изложба с национален мащаб „Толкова близо, толкова далече“. Тя е ежегодно значимо събитие, представящо творчеството на съвременни български художници, които живеят и творят уседнало в чужбина, и се организира от 2012 г. насам в една и съща локация – Национален дворец на културата, София. За първи път през 2017 г. изложбата разширява концептуалната си рамка и ще бъде представена в Берлин и София под друго заглавие, кореспондиращо с основната тема за диалогичността в изкуството – „Фрагментирани истории: София –Берлин“[1].

[1] От 6-ти до 30-ти юли 2017 г. в Музея за история на София и от 7-ми до 30-ти юли 2017 г. в Гьоте институт България е експонирана изложбата „Фрагментирани истории: София-Берлин“, представяща творбите на общо 17 немски артисти от съвременната берлинска артсцена, които работят с разнообразни медии – живопис, фотография, видео и инсталации. Между **29-ти септември и 22-ри октомври 2017** г. **в Берлин се** представят 16 съвременни български артисти с техни концептуални творби – живопис, обекти и инсталации в **галерията на Съюза на берлинските художници.**

Творците в **София са:** *Андреа Щрайт*, Андреа *Зундер-Пласман*, Евелин *Зомерхоф*, Юта Барт, *Мариане Гилен*, Ина *Линдеман*, Петер *Шлангенбадер*, *Сандра Бекер, Себастиан Кузенберг*, *Зиги Торинус*, *Симоне Корнфелд*, *Юрген Келих*, Вадим *Захаров*, *Уте Рихтер*, ЗООКИ, *Сабине Шнайдер*, Петер *Линденберг*; В **Берлин:** *Елизабет Талауер*, *Викенти Комитски*, Борис Праматаров, Деян Янев, Милена *Нойберт*, *Сандра Стойчева, Магдалена Николова, Нели Георгиева, Ирма Водева*, Антоанета *Гълабова*, Калина Димитрова, Десислава *Унгер*, Христо *Гелов*, Радос*тина Доганова*, Иван *Костолов*, Зара Александрова. *Проектът се* осъществява от сдружение „Толкова близо, толкова далече“ в партньорство със Съюза на художниците в Берлин, Гьоте институт България, Музей за история на София, Държавна агенция за българите в чужбина. Основни координатори на събитията са: Снежана

В същността си изложбата „Толкова близо, толкова далече“ представлява своеобразна актуална панорама на съвременните течения в изобразителното изкуство – както в глобален мащаб, така и в локален, представена чрез творчеството на български артисти.

Художествените акценти на творците, участвали в изданията на изложбата „Толкова близо, толкова далече“, целят чрез конкретни примери да хвърлят светлина върху творчеството на една специфична група съвременни български художници, избрали да се реализират извън границите на България и превръщащи се в своеобразни циркулиращи артистични *номади в съвременното изкуство*. Това са автори, които чрез възможността да се представят в България, допринасят значително за обогатяването на културната сцена и правят обобщаващ паралел между тенденциите в световен мащаб и у нас. Засягането на теми, свързани с творчеството на тези автори, преминали през различни културни центрове, влияния и контексти, и общите тенденции на пътищата, които те изминават, дават повод за бъдещи анализи на взаимовръзката между творчеството и житейския им път. В текста се дискутират понятията *„глобални номади“* и *„у дома“* – как те си взаимодействат в контекста на глобализацията, на културната световна сцена и нейните предизвикателства.

„Толкова близо, толкова далече“ е проект, целящ представянето на творчеството на български творци, които живеят и работят извън границите на България. В основата му лежи идеята за създаването на една творческа матрица, която да бъде прилагана в различни сфери на изкуствата. Инициативата за създаването на проекта „Толкова близо, толкова далече“ започва през 2012 г., като първият проект се реализира в сферата на визуалните изкуства под формата на колективна изложба. Тя представи съвременни български творци, които живеят и работят в чужбина. Успешното реализиране на изложбата тогава, инициирана и подкрепена от държавни институции като Министерски съвет, Държавна агенция за българите в чужбина, Национален дарителски фонд

Йовева-Димитрова и Радостина Доганова. Куратори са: Ина Линдеман – в София, Мила Ангелова-Старейшинска и Ния Табакова – в Берлин. Основен спонсор на събитията през 2017 г. е Аурубис – България, които подкрепят популяризирането на съвременното изкуство в България.

„13 века България“, Столична община, Асоциация за развитие на София и Национален дворец на културата, даде уверен тласък на екипа на проекта. Постигнати бяха устойчивост и перспектива чрез реализираните общо пет издания на изложбата до сега – от 2012 до 2016 г., като през 2015 г. събитието бе част от престижното юбилейно 20-то издание на Салон на изкуствата в Национален дворец на културата. Поетапно проектът привлече и медийни партньори – БНТ, БТА, Дарик радио, www.въпреки.com, SofiaLive и др. Естественото разрастване на проекта след реализираните успешни издания е предпоставка за институционализирането на тази марка под формата на сдружение в обществена полза, което бе конституирано през есента на 2015 г., с форма на управление Управителен съвет, председател и заместник-председател. Създадени бяха официален уеб сайт и фейсбук страница[2], където се публикува пълната информация за дейностите, изложбите, партньорите и стратегическата визия като цяло.[3]

Въпросът, който ни провокира да разсъждаваме, е защо можем да наречем тези автори *„глобални номади“* и каква е тяхната роля за формирането и обогатяването на съвременното изкуство в България? Преди да дадем отговори според нашите гледни точки на тези въпроси, е важно да бъдат поставени основните рамки на дефиницията *„глобален номад“*, като първо се уточни, че терминът *„глобални номади“* идва от английски език – *global nomads* или *global trotters*. Обикновено той се отнася до един съвременен тип хора, които по собствено желание или поради независещи от тях обстоятелства са в състояние на постоянна смяна на местожителството или местонахождението си, имат смесена или неопределена национална идентичност, прекарват по-голямата част от времето си извън родината или дома си, движат се свободно между националните граници. Те могат да са емигранти, пътешественици, хора с мобилни професии, творци и др. В своя докторски труд *„Глобални номади: предизвикателствата на мобилността в уседналия свят“* Паиви Канисто дава ясна дефиниция на понятието: *„Глобалните номади са пътешественици на пълно работно време, които обикалят света по собствена инициатива без фиксирано жилище, месторабо-*

[2] https://www.facebook.com/soclosesofar.net/

[3] http://www.soclosesofar.net/bg_BG/index/aboutus

та или локален кръг от приятели. Тяхното пътешествие е продължило поне три години и някои от тях се са разделили с техните родни държави окончателно. Те живеят на ръба на уседналите общества и много от тях са избрали да се откажат от сигурността на редовния доход, здравеопазване и осигуряване, които тяхната родна държава би им осигурила. Глобалните номади са бездомни или зависи от гледната точка – вкъщи, където и да се намират.“[4] (Kannisto 2014: 2)

Терминът *„глобални номади“* набира популярност през последните няколко десетилетия, главно поради развитието на пътуването и туризма, но той е свързан и с много други особености на съвременния живот като: миграция, професионални възможности, смесени национални и др. Причините за този тип живот са разнообразни – някои от тях са породени от личен избор – като при пътешествениците и хората с мобилни професии, други са отражение на обстоятелства извън контрола на индивида – какъвто е случаят при емигрантите и бежанците. Общото между тези различни групи от хора е, че техните животи са повлияни по един или друг начин от процесите на глобализацията. От една страна, те са продукти на тези процеси, но същевременно са и най-големият им критик. Тази комплексна взаимовръзка е описана като противопоставяне на субективното и обективното в един от най-известните трудове на пост-марксистките философи Майкъл Хард и Антонио Негри: *„Номадизмът и етническите смесвания тук се появяват като фигури на добродетелта, като първите етични практики на терена на Империята. От тази гледна точка обективното пространство на капиталистическата глобализация се разпада. Само пространството, което е анимирано от субективен обмен, и само пространство, което е дефинирано от неразрушими движения (легални или нелегални) на индивиди или групи, може да е реално.“*[5] (Hard, Negri 2000: 362)

[4] *“Global nomads are full-time travelers who wander the world of their own accord without a fixed abode, place of employment, or localized circle of friends. Their journey has lasted at least three years, and some of them have parted from their countries of origin decisively. They live in the margins of sedentary societies and many of them have chosen to forego the security that regular income, health care, and insurance in their country of origin would have provided them with. Global nomads are homeless, or – depending on your point of view – at home wherever they happen to be.”* (Kannisto 2014: 2)

[5] *“Nomadism and miscegenation appear here as figures of virtue, as the first ethi-*

Общото между съвременните български творци, които са избрали да живеят и творят извън границите на България, е именно тяхното субективно вливане в обективните течения на глобалния номадизъм, движения с разнообразни (но не разнопосочни, а творчески целеустремени) посоки, обем и интензивност. Те вече не могат да бъдат определени просто като български емигранти, защото веднъж излезли от своята родна среда, се превръщат в творци без акцентирана на всяка цена национална принадлежност, свободни да се движат неограничавани в света на глобалното съвременно изкуство и да се идентифицират чрез творчеството си. Такива примери от изложбата „Толкова близо, толкова далече“ могат да бъдат намерени в изобилие. Мобилността на художниците се изразява не само във възможностите за излагане на творбите им и участието им в различни резидентски програми, пример за което е **Боряна Венциславова**, участник в изложби в Лос Анджелис, Виена, Истанбул, Москва, Сплит, резидентен художник в Лондон, Нюкасъл, Бъркли и др., но се определя още и от тяхното формално обучение като художници. Пример за втория тип творци е **Николета Керинска**, завършила в България и Бразилия и успешно защитила докторат в Сорбоната в Париж през 2014 г. Важно е също, как самите художници определят своята творческа принадлежност, която винаги се намира между няколко града или държави. Нагледен пример за това междупространствено позициониране (или т.нар. междуидентичност) е дигиталният артист **Хрито Гелов**, който живее и твори между Мадрид, Маями и София и се самоопределя чрез изкуството си.

На базата на множество примери и дефиниции, свързани с термина *„глобални номади“*, могат да бъдат конкретизирани и полярните възгледи, които определят и доосмислят проблематиката на тази концепция в нейната цялост. Скептичното схващане, че номадизмът е привилегия само на определена група от хора, които могат и имат възможност да се развиват в тази междупространствена среда, принадлежи на Миуон Куон, професор по история на изкуството в Калифорнийския универ-

---

cal practices on the terrain of Empire. From this perspective the objective space of capitalist globalization breaks down. Only a space that is animated by subjective circulation and only a space that is defined by the irrepressible movements (legal or clandestine) of individuals and groups can be real.” (Hard, Negri 2000: 362)

ситет в Лос Анджелис и един от пионерите в теоретизирането на сайт-специфичното изкуство. За Куон правото на избор лежи в основата на дефинирането на глобалния номад: *„...Парадигмата на номадските личности и места може би представлява величаенето на измамния етос, който всъщност е повторение на идеологията на „свободата на избор“ – на избора да забравяш, да преоткриваш, да измисляш, да „принадлежиш“, където и да е, навсякъде и никъде. Този избор, разбира се, не принадлежи на всекиго еднакво.“*[6] (Kwon 2004: 165) Тази гледна точка предлага една представа на външен наблюдател за същността на *„глобалния номад“*, която критикува номадския начин на живот чрез деромантизирането му и по този начин представлява един сравнително обективен и безпристрастен поглед върху неговата проблематика.

Съвсем различно е усещането на Себастиен Санц де Сантамария, куратор и художник, базиран в Ню Йорк и автор на едно от есетата в сборника *„Живот между границите: номадският живот на куратори и художници.“* Според него *„Акт на номадизъм е това, да си в постоянно движение, което е устроено да продължи напред. Ние сме прокълнати да се скитаме по света, но това е за добро.“*[7] (Santamaria 2013: 110) Като човек, който се самоопределя като творец номад, неговата субективна гледна точка подкрепя идеята, че състоянието на постоянно движение е както благословия, така и проклятие, което не е въпрос на избор, а е по-скоро призвание, неизбежност, съдба.

Изложбата „Толкова близо, толкова далече“ представя различни автори, чиято обща съдба на творци, работещи зад граница ги събира в един общ и концептуално обединяващ формат. Редица от художниците, представени чрез изданията на изложбата през годините, разработват актуалната за тяхната същност *тема за откъсването от родната земя*. За някои от тях откъсването от корените е основна линия в творчеството им. Пример за това е творчеството на **Христина Ташева**. Авторката

[6] *“...The paradigm of nomadic selves and sites may be a glamorization of the trickster ethos that is in fact a reprise of the ideology of “freedom of choice” – the choice to forget, the choice to reinvent, the choice to fictionalize, the choice to “belong” anywhere, everywhere, and nowhere. This choice, of course, does not belong to everyone equally.”* (Kwon 2004: 165)

[7] *“The act of nomadism is one of perpetual motion, designated to continue onwards. We are cursed to roam the lands, but in a good way.”* (Santamaria 2013: 110)

самоопределя себе си като експеримент на две политически системи, тя използва медиума на фотографията и изследва от лична гледна точка теми като *идентичност, принадлежност, самота, изолация и смърт*.

Христина Ташева участва в изложбата „Толкова близо, толкова далече“ през 2014 г. с творбата „На един свят разстояние“ (Ил. 1). Творбата представлява инсталация от четири фотографии. Те са направени от самолет и са запечатали моменти от един полет: излитането на самолета, неговото издигане на височина, самият полет и кацането на самолета. Четирите фотографии са подредени под формата на кръст, като полетът е пресъздаден във възходящ ред – излитането е първа фотография и е поставена в основата, а кацането е последната снимка, завършваща своеобразния кръст.

Възможен прочит на инсталацията: първата фотография е запечатала излитането от родната земя (България) и гледката към къщите от птичи поглед. Очевидно е, че става въпрос за излитане на самолет от София по характерната форма и цвят на покривите на къщите. Втората фотография изобразява момента, в който самолетът се издига на височина и минава през облаците. Тази фотография е запечатала процеса на отдалечаване от родната земя и е поставена от автора втора в кръста. Момент на сантиментална отдалеченост от корена и самовглеждане. Третата снимка е на опашката на самолет в полет. Това е единствената фотография от общо четирите, която авторката инсталира в хоризонтален формат. Тя представлява метафоричен поглед назад към родното и по този начин акцентира върху продължителния процес на отдалечаването от родната земя. Последната фотография, с която завършва своеобразният кръст, е направена при кацането на самолета, т.е. отново в търсене на корен на новата земя – но къде и какъв е той... Инсталацията може да бъде разглеждана като опит да се визуализират различни фази на душевното състояние при напускането на едно място и отправянето към друго. Творбата „На един свят разстояние“ на Христина Ташева е опит да се придаде визуален израз на едно емоционално състояние на творческия номад, който е поел към своето пътешествие, но все още не е стигнал там, закъдето е тръгнал.

По повод творбата си Христина Ташева разсъждава:

Проектът „На един свят разстояние“ е резултат от моята пози-

ция на мигрант, обитаващ междинното пространство С (където А се припокрива с В и притежава характеристиките на А и В) между две държави: в която съм родена и израснала (А – България) и в която понастоящем живея (В – Холандия). Но това пространство С (аз го наричам „междинност“), в което аз „съм“, няма физически измерения и не може да бъде открито на географската карта. То е породено от духа и разума, от взаимодействието на старо и ново, реда и хаоса; то е моята лаборатория за непредсказуеми експерименти. То е и средата, която ме определя, и чрез визуализирането ѝ моето номадско аз започва да съществува, сдобива се с форма, дава израз на преживяванията ми, но и възможност за другите да рефлектират, да се „огледат“ в тези преживявания. Затова „междинността“ може да се приеме и за отворена система, повлияна от много и най-различни фактори с политически, социален и икономически произход.

Друг пример за автор номад е **Сандра Стойчева**, която също е базирана в Холандия и България. В основата на творчеството си тя разработва проблеми като *гравитация, пространство и време*. Авторката не използва темата за откъсването от родното и миграцията като концептулна рамка. Въпреки това в творчеството ѝ могат да бъдат намерени индиректни примери за влиянието на номадския ѝ начин на живот. Творбата ѝ „Каменна вълна“ (Ил. 2) е една от емблематичните инсталации от първото издание в изложбата „Толкова близо, толкова далече“ през 2012 г.

Творбата „Каменна вълна“ представлява интригуваща кинетична инсталация, в която посредством сложен механизъм точно подбрани камъни, които са скрепени в специален механизъм, се движат като вълна във въздуха. Те създават усещането и визуализират безспорния синхрон в природата. По същество инсталацията представлява смесица между технологии и природен ресурс. Самата Сандра Стойчева казва, че в основата на повечето ѝ проекти стои *гравитацията*, която е разглеждана като състояние на духа. За създаването на кинетичната инсталация „Каменна вълна“ Сандра Стойчева използва камъни, които лично събира от южното крайбрежие на Черно море. За да бъде създадена творбата, камъните са пренасяни през цяла Европа – от Черно море до ателието ѝ в Амстердам.

За творбата „Каменна вълна“ Сандра Стойчева буквално взима камъни от естествената им среда и сменя тяхното основно състояние. Посредством камъните, които в естественото си състояние са тежки, авторът създава илюзията за промяна на гравитацията и превръща камъните в леки обекти, които гравитират. Творбата „Каменна вълна“ може да бъде разглеждана като смяна на едно характерно състояние с друго, което противоречи на основни физически закони, чрез изваждането на камъните от естествената им среда и поставянето им в нова такава, която не е характерна за тях, но може да предпоставя нови смисли и послания.

Творбата „Каменна вълна“ на Сандра Стойчева може да бъде разчетена и като пример за пътя, творчеството и съдбата на *твореца номад*. Извадени от естественото си състояние, камъните продължават да съществуват в променена среда, подчинена на нови закономерности и функции. Едноименната творба е представена на редица места в Европа и след участието ѝ в изложбата „Толкова близо, толкова далече“ през 2012 г. бе откупена и дарена Националната художествена галерия (Квадрат 500). Днес е част от нейната представителна колекция.

С отделянето на твореца от родната земя неминуемо се променя и неговата представа за понятието *дом*. Изключително показателно е това в творбите на **Никола Велчов** и **Калина Данаилова** – участници съответно във второто (2013 г.) и третото (2014 г.) издание на изложбата „Толкова близо, толкова далече“. Авторите разглеждат в дълбочина темата и предлагат различни интерпретации на *идеята за дома*.

В своята творба „Живот или нещо подобно“ (Ил. 3) Калина Данаилова, която понастоящем живее и твори в Милано, представя инсталация от няколко отворени куфара, всичките направени от метал и на пръв поглед изглеждащи като стари и ръждясали тенекиени кутии. Във вътрешността на куфарите обаче вместо дрехи или принадлежности за път публиката може да открие макети на миниатюрни стаи, които напомнят на детски играчки, застинали във времето – красиво осветени, приказни, нежни и уютни, но празни, като театрални декори, в очакване на своите актьори и в търсене да бъдат обживяни. Разбира се, куфарите са символ на пътешествията, на постоянното движение, на номадския начин на живот, а тяхната метална структура предизвиква усещане за

тежест и изолираност, но творбата не бива да бъде интерпретирана еднозначно. Тя може да се тълкува както като носталгично послание, изобразяващо напускането на дома и неговото постоянно присъствие в спомените, така и като концептуален модел за дома – подвижна величина на вътрешен комфорт, който човек може да носи винаги със себе си.

От друга страна, банатският българин Никола Велчов, живеещ в Стар Бешенов, Румъния, представя в творбата си „Изкореняване“ (Ил. 4) една по-антропологична гледна точка, която свързва *идеята за дома с рода и земята*. Инсталацията се състои от четири компонента: две мащабни платна, поставени под прав ъгъл, корен на дърво на постамент, визьор и видео. Идеята на творбата е, когато зрителят погледне през визьора, коренът и изображението на двете платна зад него да се слеят в една цялостна визия на изкорененото дърво, докато видеото, което е друга отделна инсталация, но в концептуална връзка с първата, показва биологичния процес на гниенето на дънера на дървото. На преден план е представена идеята за корените като източник на живот за дървото, а в символичен аспект, освен очевидната нишка за връзката между човека и природата, между живота и смъртта, се появяват и темите за миграцията, рода и родината. Самият Велчов обяснява значението на творбата си по следния начин: *„Картините на тема „изкореняване“ се основават на феномена на миграцията. Хората, които напускат бащиното място, са като изкоренени дървета и това се случва в световен мащаб.“*

Чрез съпоставката на различните медии – обект, живопис и видео и обединяването им, посредством насочването на погледа на зрителя към наблюдаването на творбата под точно определен ъгъл, домът в творбата се превръща във фиксирана гледна точка във времето и пространството, където минало, настояще и бъдеще (картина, обект, видео) се сливат в едно цяло.

Проблематизирането на творчеството на съвременни български художници, които живеят и работят извън границите на България, е тема, която може да дава разнообразни гледни точки. Това е многопластов проблем, който предстои да бъде разглеждан и в бъдеще през призмата на различни научни постановки и методологии. Факторите, които влияят на съвременния начин на живот, и условията, в които живеят и

творят съвременните художници, неизбежно превръщат редица творци в номади. Било то буквално – физически, или само чрез творчеството им, което обикаля света, задава въпроси и оставя послания.

Характерно за творците номади е, че те сами избират да бъдат такива посредством редица житейски избори. Тази тяхна същност на номади неизменно оставя следи в творчеството им било то пряко, както при творбата на Христина Ташева „На един свят разстояние“, или индиректно, както в творбата на Сандра Стойчева „Каменна вълна“. Често именно творчеството на тези автори се превръща и в техния дом, като куфарите в творбата „Живот или нещо подобно“ на Калина Данаилова, или в отправна гледна точка към света, като корена в инсталацията на Никола Велчов „Изкореняване“. Всъщност творческите концепции на анализираните автори са своеобразно огледало на душевността им, която циркулирайки по света, намира своя характерен творчески инструмент и вдъхновение, за да се изрази.

Ролята на творците номади за обогатяването на съвременната художествена сцена у нас е тема, която тепърва предстои да бъде дискутирана. Проблемите, свързани с творчеството на съвременните български художници, които живеят и творят извън границите на България, са редица – основни моменти в тях се отнасят до техния житейски и професионален път, сфери на развитие и реализация. Въпреки това може да се твърди със сигурност, че тяхното отделяне от родната среда и впоследствие завръщането им у дома с едно ново и обогатено субективно творческо светоусещане променя установеното статукво, дава повод за формирането на нови течения в съвременното българско изкуство и разклаща фиксираните норми на националната и културна идентичност. Те участват в създаването на нови културни общности и пространства, съграждащи съвременното ни общество.

ЛИТЕРАТУРА

Hard, Negri 2000: Hard, M., A. Negri. Empire. Harvard University Press.
Kannisto 2014: Kannisto, P. Global Nomads: Challenges of Mobility in the Sedentary World. Tilburg.
Kwon 2004: Kwon, M. One Place After Another: Site-Specific Art and Locational Identity. MIT Press.

Santamaria 2013: Santamaria, S. S. "Global Nomad Lady" in Life Between Borders: The Nomadic Life of Curators and Artists. Apexart.

SO NEAR, YET SO FAR: GLOBAL NOMADS AT HOME

Nia Tabakova and Mila Stareyshinska-Angelova
Curators of the National Exhibit "So Close, So Far"
Members of the Founding Committee of the Non-Profit Organization "So Close, So Far", www.soclosesofar.net

Abstract

The exhibition *So Close, So Far* is an annual event representing the art of contemporary Bulgarian artists, who live and work abroad. By using examples of their works, which were displayed in the exhibition during a five-year time period, this article aims at highlighting the artistic oeuvre of a specific group of Bulgarian artists, who have chosen to develop their artistic careers beyond the borders of their home country. These are authors that by showing their works back in their homeland draw parallels between global and local and thus provide a platform for intercultural dialogue.

In its essence the exhibition presents a panoramic view of the current artistic tendencies in the contemporary art world on a global scale as seen through the prism of the Bulgarian artistic Diaspora. The main themes that reappear in the exhibition – the multilayered notions of *detachment* and *home* – will be discussed in relation to the rising movement of the "global nomad" as a product of the processes of globalization.

Through detaching themselves from their local environment and subsequently returning to their home with a new and enriched personal and artistic perception of the world, these *nomadic* artists alter the established status quo, give reasons for the formation of new movements in contemporary Bulgarian art, and disturb the fixed norms of the local cultural identity. They take part in the creation of new artistic communities and spaces, serving as building blocks of our contemporary society.

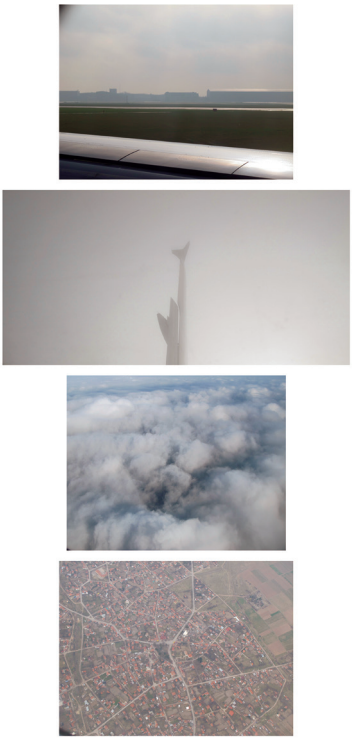

Ил. 1. Христина Ташева.
На един свят разстояние, 2014 г.,
инсталация от четири фотографии,
(1) 67 x 90 см.; (2) 67,7 x 134 см.;
(3) 67,7 x 84 см.; (4) 70 x 90 см.

Ил. 2. Сандра Стойчева.
Каменна вълна, 2010,
кинетична скулптура,
200 x 200 x 250 см.

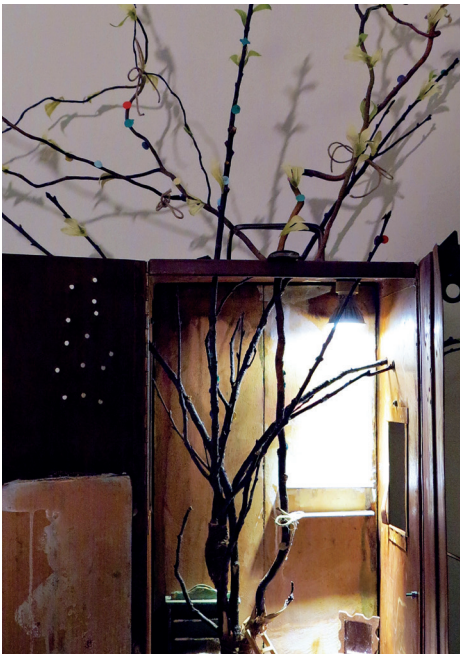

Ил. 3. Калина Данаилова.
Живот или нещо подобно 1, 2013 г., смесена техника, инсталация, скулптура, 66 х 53 х 64 см.

Ил. 4. Никола Велчов. Изкореняване, 2013, Платно, акрил, корени, 250 х 200 см.